

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 8 maja 2008 r.*

W sprawie C-491/06

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Vestre Landsret (Dania) postanowieniem z dnia 23 listopada 2006 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 listopada 2006 r., w postępowaniu:

Danske Svineproducenter

przeciwko

Justitsministeriet,

przy udziale:

Den Europæiske Dyre- og Kødhandelsunion (UECBV),

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, U. Lõhmus, J. Klučka (sprawozdawca), A. Ó Caoimh i P. Lindh, sędziowie,

* Język postępowania: duński.

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 listopada 2007 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Danske Svineproducenter przez H. Sønderby Christensena, advokat,
- w imieniu Den Europæiske Dyre- og Kødhandelsunion (UECBV) przez J.L. Mériaux, wspieranego przez J. Seegera Perregaarda, advokat,
- w imieniu rządu duńskiego przez B. Weis Fogh, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez P. Bieringa, advokat,
- w imieniu rządu belgijskiego przez A. Hubert, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu greckiego przez I. Chalkiasa oraz S. Papaioannou, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez F. Erlbachera oraz H. Støvlbæka, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozdziału I sekcja A pkt 2 lit. b), rozdziału VI pkt 47 sekcja D i rozdziału VII pkt 48 ppkt 3 tiret trzecie załącznika do dyrektywy Rady 91/628/EWG z dnia 19 listopada 1991 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i zmieniającej dyrektywy 90/425/ EWG oraz 91/496/EWG (Dz.U. L 340, s. 17), w brzmieniu zmienionym dyrektywą Rady 95/29/WE z dnia 29 czerwca 1995 r. (Dz.U. L 148, s. 52, zwaną dalej „dyrektywą 91/628”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między organizacją zawodową Danske Svineproducenter (zwaną dalej „Svineproducenter”) a Justitsministeriet (ministerstwem sprawiedliwości) w przedmiocie transpozycji dyrektywy 91/628 do prawa duńskiego.

Ramy prawne

Przepisy wspólnotowe

Dyrektywa 91/628

- 3 Motywy trzeci i czwarty dyrektywy 95/29 zostały sformułowane w następujący sposób:

„w niektórych państwach członkowskich obowiązują reguły w sprawie czasu [transportu], odstępów czasu między karmieniem i pojeniem, okresów odpoczynku

i wymogów przestrzennych; reguły te w niektórych wypadkach są nadzwyczaj szczegółowe i wykorzystywane są przez niektóre państwa członkowskie, w celu ograniczenia wewnątrzspółnotowego handlu żywymi zwierzętami; osoby zajmujące się transportem zwierząt potrzebują jasno określonych kryteriów, celem umożliwienia im działania w obrębie całej Wspólnoty, nie wchodząc w konflikt z odmiennymi przepisami krajowymi;

celem wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienia danym organizacjom rynkowym płynnego działania, zapewniając jednocześnie wystarczający poziom bezpieczeństwa danym zwierzętom, niezbędne jest w kontekście rynku wewnętrznego wprowadzenie zmian do przepisów dyrektywy 91/628/EWG w celu zharmonizowania czasu [przewozu], odstępów czasu między karmieniem i pojeniem, okresów odpoczynku, jak również wymogów przestrzennych dla niektórych rodzajów zwierząt”.

- 4 Zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. a) dyrektywy 91/628 ma ona zastosowanie do trzody chlewnej.
- 5 Artykuł 3 ust. 1 lit. aa) wspomnianej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie czuwają, aby „wymogi przestrzenne, (gęstości załadunku) dla zwierząt, [spełniały] przynajmniej wymagania danych liczbowych ustanowionych w rozdziale VI załącznika, w odniesieniu do zwierząt oraz środków transportu określonych w tym rozdziale” i aby „czas [przewozu] i okresy odpoczynku oraz odstępy czasu między karmieniem i pojeniem w odniesieniu do niektórych rodzajów zwierząt [spełniały] wymagania ustanowione w rozdziale VII załącznika, w odniesieniu do zwierząt określonych w tym rozdziale, bez uszczerbku dla przepisów rozporządzenia Rady (EWG) nr 3820/85 [...]”.
- 6 Zgodnie z art. 5 część A pkt 1 lit. c) dyrektywy 91/628 państwa członkowskie czuwają, aby każdy przewoźnik wykorzystywał do transportu zwierząt określone

w tej dyrektywie środki transportu, które zapewniają zgodność ze wspólnotowymi wymogami dotyczącymi dobrostanu zwierząt w czasie transportu, w szczególności wymogami ustanowionymi w załączniku oraz tymi, które mają zostać ustanowione zgodnie z art. 13 ust. 1 tejszej dyrektywy.

- 7) Rozdział I załącznika do dyrektywy 91/628 zawiera przepisy mające zastosowanie do transportu, a w szczególności transportu trzody chlewnej. Sekcja A pkt 2 lit. a)–c) tego rozdziału stanowi:

„a) Zwierzętom należy zapewnić odpowiednią przestrzeń do stania w ich naturalnej pozycji i, w razie konieczności, przegrody ochraniające zwierzęta przed ruchem środka transportu. Jeśli specjalne warunki dotyczące ochrony zwierząt nie stanowią inaczej, zwierzętom należy zapewnić przestrzeń wystarczającą do leżenia.

b) Środki transportu i kontenery muszą być tak skonstruowane i obsługiwane, aby ochraniać zwierzęta przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i znacznymi różnicami w warunkach klimatycznych. Wentylacja i kubatura muszą być zgodne z warunkami transportu i odpowiednie dla przewożonych gatunków zwierząt.

Należy zapewnić wystarczającą przestrzeń wewnątrz przegród dla zwierząt [zwanymi dalej „przegrodami”] oraz na każdym ich poziomie celem zapewnienia, że istnieje odpowiednia wentylacja nad zwierzętami, kiedy znajdują się one w naturalnej stojącej pozycji, bez krępowania, pod żadnym względem, ich naturalnych ruchów.

c) Środki transportu i kontenery muszą być łatwe do czyszczenia, zabezpieczone przed wydostaniem się zwierząt i skonstruowane oraz obsługiwane w taki sposób,

aby uniknąć poranienia i niepotrzebnego cierpienia i zagwarantować zwierzętom bezpieczeństwo podczas transportu. [...]; ponadto muszą umożliwić dokonywanie inspekcji oraz opiekę nad zwierzętami i być rozmieszczone w sposób niezakłócający wentylacji. [...].”

8 Rozdział VI sekcja D pkt 47 załącznika do dyrektywy 91/628 przewiduje, że w transporcie kolejowym albo drogowym „wszystkie świny muszą mieć możliwość przebywania co najmniej w naturalnej pozycji leżącej i stojącej” oraz że „aby spełnić te minimalne wymagania, gęstość załadunku podczas transportu w przypadku świń o masie około 100 kg nie powinna przekraczać 235 kg/m²”. Ponadto „rasa, wielkość oraz warunki fizyczne mogą oznaczać, że wymagane minimalne obszary powierzchni podane powyżej muszą zostać powiększone, maksymalny wzrost o 20% może także być wymagany w zależności od warunków meteorologicznych oraz czasu trwania [przewozu]”.

9 Zgodnie z rozdziałem VII pkt 48 ppkt 2 i 3 załącznika do dyrektywy 91/628:

„2. Czasy [przewozu] dla zwierząt należących do gatunków określonych w [ppkt] 1 nie przekraczają ośmiu godzin.

3. Maksymalny czas przewozu w [ppkt] 2 może zostać przedłużony, w przypadku gdy pojazd transportujący spełnia następujące dodatkowe wymogi:

[...]

- istnieje bezpośredni dostęp do zwierzęcia,

- istnieje odpowiednia wentylacja, która może zostać dostosowana do temperatur (wewnątrz jak i na zewnątrz),

[...]”.

- 10 W dniu 5 stycznia 2007 r. dyrektywa 91/628 została uchylona i zastąpiona rozporządzeniem Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.U. 2005, L 3, s. 1).

Rozporządzenie (WE) nr 411/98

- 11 Artykuł 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 411/98 z dnia 16 lutego 1998 r. w sprawie dodatkowych norm ochrony zwierząt obowiązujących w pojazdach kołowych, używanych do przewozu zwierząt w czasie dłuższym niż osiem godzin (Dz.U. L 52, s. 8) przewiduje:

„Tam gdzie czas [przewozu], opisany w rozdziale VII [ppkt] 2 załącznika do dyrektywy 91/628/EWG przekracza osiem godzin, pojazdy kołowe używane do transportu domowych zwierząt jednokopytnych oraz bydła, owiec, kóz i świń wewnątrz Wspól-

noty muszą spełniać dodatkowe wymagania określone w załączniku do niniejszego rozporządzenia”.

12 Punkt 3 załącznika do rozporządzenia nr 411/98 stanowi:

„Dostęp

Pojazd musi być tak skonstruowany, aby przez cały czas istniał bezpośredni dostęp do wszystkich transportowanych zwierząt, tak aby można je było skontrolować i udzielić odpowiedniej pomocy, w tym również [napoić i nakarmić”.

Uregulowania krajowe

13 Dyrektywa 91/628 została transponowana do prawa duńskiego dekretem nr 201 z dnia 16 kwietnia 1993 r. dotyczącym ochrony zwierząt podczas transportu. Dekret ten został następnie zmieniony dekretem nr 734 z dnia 13 lipca 2005 r. (zwanym dalej „dekretem nr 734”), którym Justitsministeriet wprowadziło nowe zasady dotyczące transportu świń. Na podstawie art. 2 ust. 1 dekretu nr 734 wszedł on w życie w dniu 15 sierpnia 2005 r., z wyjątkiem przepisów dotyczących wymogów przestrzennych, które zgodnie z art. 2 ust. 2 dekretu weszły w życie w dniu 15 sierpnia 2006 r.

Przepisy dekretu nr 734 dotyczące wysokości przegród

14 Zgodnie z art. 6a dekretu nr 734:

„1. W przypadku transportu świń o masie 40 kg lub większej wewnętrzna wysokość między pokładami — mierzona od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sufitu (np. spodnia część belek poprzecznych lub podpór) — powinna spełniać co najmniej następujące wymogi podczas transportu:

Świnie		
Średnia masa w kg	Wewnętrzna wysokość, w przypadku gdy użyty został mechaniczny system wentylacji	Wewnętrzna wysokość, w przypadku gdy użyty został inny system wentylacji
40	74 cm	89 cm
50	77 cm	92 cm
70	84 cm	99 cm
90	90 cm	105 cm
100	92 cm	107 cm
110	95 cm	110 cm
130	99 cm	114 cm
150	103 cm	118 cm
170	106 cm	121 cm
190	109 cm	124 cm
210	111 cm	126 cm
230	112 cm	127 cm

[...]

3. Mechaniczny system wentylacji powinien zapewniać wystarczającą i równą we wszystkich punktach wentylację o nominalnej zdolności wentylacyjnej co najmniej 61 m³/h na 100 kg świni. Jeżeli łączny czas przewozu świń ważących 40 kg lub więcej przewyższa osiem godzin, należy również spełnić wymogi ustanowione w sekcji A pkt 2 załącznika 3, o ile użyty został mechaniczny system wentylacji.

4. W każdym czasie musi być wystarczająco miejsca w przegrodach dla zwierząt i na każdym z ich poziomów, celem zapewnienia odpowiedniej wentylacji nad świniami, jeśli znajdują się one w naturalnej pozycji stojącej, a ich naturalne ruchy nie mogą być w żadnym razie skrepowane.

5. Jeśli łączny czas przewozu świń ważących 40 kg lub więcej przewyższa osiem godzin, należy użyć środka transportu, który — na przykład dzięki podnoszonemu dachowi w połączeniu z ruchomymi pokładami lub podobną konstrukcją — zapewnia w każdym czasie możliwość ustawienia wysokości minimum 140 cm na każdym pokładzie — mierzonej od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sklepienia (np. spodnia część belek poprzecznych lub podpór). W przypadku ustawienia wewnętrznej wysokości dla celów inspekcji na 140 cm należy ponadto pozostawić co najmniej wysokość, o której mowa w podpunkcie 1, na górnych pokładach na wypadek transportu zwierząt na kilku pokładach”.

15 Artykuł 3 dekretu nr 734 zawiera następujące przepisy przejściowe:

„1. Jeśli chodzi o lekkie samochody ciężarowe, ciężkie samochody ciężarowe, przyczepy i naczepy itd., które zostały zarejestrowane po raz pierwszy nie później niż

w dniu 15 sierpnia 2005 r., przewoźnicy mogą do dnia 15 sierpnia 2010 r. w przypadku transportu przekraczającego osiem godzin dokonywać transportu świń ważących 40 kg lub więcej, stosując następujące zasady:

W przypadku transportu świń ważących 40 kg lub więcej wewnętrzna wysokość między każdym z pokładów — mierzona od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sklepienia (np. spodnia część belek poprzecznych lub podpór) powinna co najmniej spełniać następujące wymagania podczas transportu:

Świnie		
Średnia masa w kg	Wewnętrzna wysokość, w przypadku gdy użyty został mechaniczny system wentylacji	Wewnętrzna wysokość, w przypadku gdy użyty został inny system wentylacji
Świnie powyżej 40 kg do 110 kg włącznie	100 cm	107 cm
Świnie powyżej 110 kg do 150 kg włącznie	110 cm	118 cm
Świnie powyżej 150 kg do 230 kg włącznie	112 cm	127 cm
Świnie powyżej 230 kg	> 112 cm	> 127 cm

2. System wentylacji mechanicznej powinien zapewniać wystarczającą i równą we wszystkich punktach wentylację o nominalnej zdolności wentylacyjnej co najmniej 61 m³/h na 100 kg świni.

3. W każdym czasie musi być wystarczająco miejsca w przegrodach dla zwierząt i na każdym z ich poziomów, celem zapewnienia odpowiedniej wentylacji nad zwierzętami, jeśli znajdują się one w naturalnej pozycji stojącej, a ich naturalne ruchy nie mogą być w żadnym razie skrepowane.

4. W okresie poprzedzającym stosowanie wymogów przestrzennych, o których mowa w podpunkcie 2, należy w przypadku transportu świń zapewnić wewnętrzną wysokość 100 cm, przy co najmniej 0,42 m² na każde 100 kg świni”.

Przepisy dekretu nr 734 dotyczące gęstości załadunku

- 16 Załącznik I do dekretu nr 734, który zastąpił załącznik II do dekretu nr 201 z dnia 16 kwietnia 1993 r., przewiduje:

„D. Świnie

Transport kolejną, ciężkimi samochodami ciężarowymi, w tym przyczepami

1. Transport trwający krócej niż osiem godzin:

Waga żywca (w kg)	Powierzchnia (w m ²) na jedno zwierzę
25	0,17
50	0,26
75	0,33
100	0,42
200	0,70
250 lub więcej	0,80

Rasa, wielkość i warunki fizyczne zwierząt mogą spowodować konieczność powiększenia określonej powyżej wymaganej powierzchni minimalnej. Maksymalne powiększenie o 20% może być również wymagane w zależności od warunków meteorologicznych i czasu trwania przewozu.

2. Transport trwający dłużej niż osiem godzin:

Waga żywca (w kg)	Powierzchnia (w m ²) na jedno zwierzę
25	0,20
50	0,31
75	0,39
100	0,50
200	0,84
250 lub więcej	0,96”

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 17 Z postanowienia odsyłającego wynika, że Danske Svineproducenter jest organizacją zawodową zajmującą się ochroną interesów duńskich hodowców świń. Organizacja zrzesza około 1700 hodowców, którzy kontrolują około dwóch trzecich łącznej produkcji świń w Danii.
- 18 Svineproducenter wniosła 14 maja 2005 r. skargę do Justitsministeriet Vestre Landsret (zachodniego sądu regionalnego) przeciwko Justitsministeriet, w której podniosła, że uregulowania, którymi dokonano transpozycji do prawa duńskiego dyrektywy 91/628, w brzmieniu zmienionym dekretem nr 734, są sprzeczne z przepisami też

dyrektywy, jak również z art. 28–30 WE i 49 WE oraz rozporządzeniem nr 1/2005. Danske Svineproducenter uważa w szczególności za niezgodne z prawem niektóre wymogi przewidziane w dekrete nr 734, który w chwili wniesienia niniejszej skargi nie został jeszcze ogłoszony.

- 19 Stwierdzając, iż rozstrzygnięcie sporu wymaga dokonania wykładni niektórych przepisów dyrektywy 91/628, Vestre Landsret postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy przepisy rozdziału I sekcja A pkt 2 lit. b) i rozdziału VII pkt 48 ppkt 3 tiret trzecie załącznika do dyrektywy 91/628/EWG [...] należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie nie jest uprawnione do wprowadzenia krajowych przepisów przejściowych, zgodnie z którymi podczas transportu świń o masie od 40 kg do 110 kg, jeżeli czas transportu przekracza 8 godzin, wysokość wewnętrzna każdego pokładu — mierzona od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sufitu — przy zastosowaniu mechanicznego systemu wentylacyjnego powinna wynosić co najmniej 100 cm?
- 2) Czy przepisy rozdziału I sekcja A pkt 2 lit. b) i rozdziału VII pkt 48 ppkt 3 tiret trzecie załącznika do dyrektywy 91/628 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie nie jest uprawnione do wprowadzenia przepisów krajowych, zgodnie z którymi do transportu świń o masie co najmniej 40 kg, jeżeli całkowity czas transportu przekracza 8 godzin, należy zastosować środki transportu, które — przykładowo poprzez użycie dachu o regulowanej wysokości w połączeniu z regulowanymi pokładami lub podobnej konstrukcji — zapewnią możliwość uzyskania w każdej chwili, na każdym pokładzie, w celu przeprowadzenia kontroli minimalnej wysokości wynoszącej 140 cm — mierzonej od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sufitu — natomiast podczas transportu zwierząt na kilku pokładach zapewnią wysokość wewnętrzną na wszystkich pokładach wynoszącą co najmniej 92 cm, w sytuacji gdy transportowane świny mają przeciętną masę 100 kg i stosowany jest mechaniczny system wentylacyjny?

- 3) Czy przepisy rozdziału VI pkt 47 sekcja D załącznika do dyrektywy Rady 91/628 [...] należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie nie jest uprawnione do wprowadzenia przepisów krajowych, zgodnie z którymi w przypadku transportu trwającego więcej niż 8 godzin należy zapewnić powierzchnię minimalną 0,50 m² na 100 kg świnii?”.

W przedmiocie wniosku o otwarcie procedury ustnej na nowo

- 20 Pismem z dnia 27 grudnia 2007 r. skarżąca w sprawie przed sądem krajowym wniosła o otwarcie procedury ustnej na nowo, podnosząc, że rząd duński przed samą rozprawą przekazał Trybunałowi pewne fotografie, przez co uniemożliwiono skarżącej ochronę jej interesów w związku z przedstawieniem dowodu w sposób, który jest jej zdaniem bezprawny, spóźniony i tendencyjny. Ponadto stwierdziła ona, że brak przekazania załączników do przedstawionych przez nią uwag pisemnych innym zainteresowanym, którzy przedłożyli uwagi pisemne, stanowi naruszenie jej prawa do obrony.
- 21 W pierwszym rzędzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał może z urzędu, na wniosek rzecznika generalnego lub na wniosek stron zarządzić otwarcie procedury ustnej na nowo, stosownie do art. 61 regulaminu Trybunału, jeżeli uzna, że sprawa nie została dostatecznie wyjaśniona lub że podstawą rozstrzygnięcia będzie argument, który nie był przedmiotem dyskusji stron (zob. wyrok z dnia 4 lutego 2000 r. w sprawie C-17/98 Emesa Sugar, Rec. s. I-665, pkt 18, jak również wyroki: z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie C-210/03 Swedish Match, Zb.Orz. s. I-11893, pkt 25, i z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie C-466/03 Albert Reiss Beteiligungsgesellschaft, Zb.Orz. s. I-5357, pkt 29).
- 22 Ponadto art. 234 WE wprowadza bezpośrednią współpracę między Trybunałem a sądami krajowymi w postaci postępowania niespornego wszczynanego bez inicjatywy stron, w ramach którego mają one możliwość przedstawienia uwag pisemnych

i mogą zostać wezwane do przedstawienia uwag ustnych podczas rozprawy (zob. podobnie postanowienie z dnia 14 lipca 1971 r. w sprawie 6/71 Rheinmühlen Düsseldorf, Rec. s. 719, pkt 1, i wyrok z dnia 14 września 2006 r. w sprawie C-496/04 Slob, Zb.Orz. s. I-8257, pkt 34).

23 Co więcej, w ramach postępowania, o którym mowa w art. 234 WE, opartego na całkowitym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, wszelka ocena stanu faktycznego sprawy należy do sądu krajowego (zob. w szczególności wyroki: z dnia 9 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-211/03, C-299/03 i od C-316/03 do C-318/03 HLH Warenvertrieb i Orthica, Zb.Orz. s. I-5141, pkt 96, jak również z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-119/05 Lucchini, Zb.Orz. s. I-6199, pkt 43). W szczególności wyłącznie Trybunał jest upoważniony do wypowiedzania się w zakresie wykładni lub ważności aktu wspólnotowego na podstawie okoliczności faktycznych przedstawionych mu przez sąd krajowy (zob. w szczególności wyroki: z dnia 16 marca 1978 r. w sprawie 104/77 Oehlschläger, Rec. s. 791, pkt 4, jak również z dnia 28 września 2006 r. w sprawie C-467/04 Gasparini i in., Rec. s. I-9199, pkt 41). W ramach tej procedury do sądu krajowego należy ustalenie okoliczności leżących u podstawy sporu oraz dokonanie oceny ich wpływu na rozstrzygnięcie, o które zwrócono się do tego sądu (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 29 kwietnia 1982 r. w sprawie 17/81 Pabst & Richarz, Rec. s. 1331, pkt 12, jak również z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie C-291/05 Eind, Zb.Orz. s. I-10719, pkt 18).

24 Jeśli chodzi o fotografie, których przedstawienie Trybunałowi zakwestionowano, wystarczy zauważyć, że podczas spotkania z udziałem sędziów i adwokatów, które miało miejsce przed rozpoczęciem rozprawy, ci ostatni zostali poinformowani przez Trybunał o tym, że wspomnianych fotografii nie przekazano sędziom, a ich przedstawienie na rozprawie nie zostało dopuszczone.

25 Jeśli chodzi natomiast o argument dotyczący nieprzekazania dokumentów załączonych do uwag skarżącej w postępowaniu głównym, należy stwierdzić, że uwagi zostały przekazane — bez wspomnianych dokumentów z uwagi na ich objętość — innym zainteresowanym, którzy przedłożyli swoje uwagi na piśmie. Przyjmuje się również, że ci ostatni wiedzieli o istnieniu załączników, których szczegółowa lista

stanowiła część końcową wspomnianych uwag i że tym samym mieli możliwość zapoznania się z nimi w sekretariacie Trybunału.

- 26 W związku z powyższym nie można uwzględnić wniosku o otwarcie procedury ustnej na nowo złożonego przez skarżącą w postępowaniu głównym.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 27 Należy przypomnieć, iż zgodnie z art. 249 ust. 3 WE dyrektywa wiąże każde państwo członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków.
- 28 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem każde państwo członkowskie będące adresem dyrektywy ma obowiązek przyjąć w swoim krajowym porządku prawnym wszystkie niezbędne przepisy w celu zapewnienia pełnej skuteczności dyrektywy, zgodnie z zamierzonymi przez nią celami (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie C-336/97 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. I-3771, pkt 19, oraz z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie C-321/05 Kofoed, Zb.Orz. s. I-5795, pkt 41).
- 29 W tym zakresie należy zauważyć, że Trybunał orzekł już, że głównym celem dyrektywy 91/628 jest ochrona zwierząt podczas transportu (zob. podobnie wyrok z dnia 17 stycznia 2008 r. w sprawach połączonych C-37/06 i C-58/06 Viamex Agrar Handel

i ZVK, Zb.Orz. s. I-69, pkt 29). Niemniej — jak wynika z motywu drugiego dyrektywy 91/628 w jej pierwotnej wersji oraz z motywu czwartego dyrektywy 95/29 — dyrektywa 91/628 została przyjęta w ramach polityki Wspólnoty, której celem jest wyeliminowanie przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami i umożliwienie sprawnego funkcjonowania organizacji rynków.

30 Co więcej, z motywu czwartego dyrektywy 95/29 wynika, że dyrektywa 91/628 ma na celu zharmonizowanie czasu przewozu, odstępów czasu między karmieniem i pojeniem, okresów odpoczynku, jak również wymogów przestrzennych dla niektórych rodzajów zwierząt. Niemniej należy zwrócić uwagę na fakt, że choć dyrektywa 91/628 zawiera pewną liczbę przepisów szczegółowych, pozostałe jej przepisy mają charakter ogólny (zob. podobnie wyrok z dnia 11 maja 1999 r. w sprawie C-350/97 *Monsees*, Rec. s. I-2921, pkt 26).

31 W tych okolicznościach transpozycja dyrektywy 91/628 powinna uwzględniać jej cele, natomiast zakres uznania, którym dysponują państwa członkowskie, zależy od stopnia szczegółowości przepisów tejże dyrektywy. Ponadto w toku transpozycji należy ściśle przestrzegać zasady proporcjonalności. Trybunał w tym zakresie orzekł w szczególności, że zasada proporcjonalności, która stanowi zasadę ogólną prawa wspólnotowego i która została wielokrotnie potwierdzona w orzecznictwie Trybunału, szczególnie w dziedzinie wspólnej polityki rolnej (zob. m.in. wyroki: z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawie C-189/01 *Jippes i in.*, Rec. s. I-5689, pkt 81, i z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-310/04 *Hiszpania przeciwko Radzie*, Zb.Orz. s. I-7285, pkt 97), powinna być przestrzegana jako taka zarówno przez prawodawcę wspólnotowego, jak i ustawodawców i sądy krajowe, które stosują prawo wspólnotowe (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie *Viamex Agrar Handel i ZVK*, pkt 33).

32 Konieczność uwzględnienia przez państwa członkowskie naczelnego celu, jakim jest ochrona zwierząt podczas transportu, bez jednoczesnego utrudniania realizacji pozostałych celów dyrektywy 91/628, jest więc wpisana w procedurę transpozycji.

- 33 W świetle tych właśnie rozważań należy ustalić, czy przepisy krajowe takie jak te, których dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, zapewniają pełną skuteczność przepisów dyrektywy 91/628 z punktu widzenia jej celów i zasady proporcjonalności.

W przedmiocie pierwszego i drugiego pytania

- 34 Zwracając się do Trybunału z pytaniami pierwszym i drugim, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy przepisy rozdziału I sekcja A pkt 2 lit. b) i rozdziału VII pkt 48 ppkt 3 tiret trzecie załącznika do dyrektywy 91/628 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie jest uprawnione do wprowadzenia:

- krajowych przepisów przejściowych, zgodnie z którymi podczas transportu świń o masie od 40 kg do 110 kg, jeżeli czas transportu przekracza 8 godzin, wysokość wewnętrzna każdego pokładu — mierzona od najwyższego punktu podłogi do najniższego punktu sufitu — przy zastosowaniu mechanicznego systemu wentylacyjnego powinna wynosić co najmniej 100 cm?

- przepisów krajowych, zgodnie z którymi do transportu świń o masie co najmniej 40 kg, jeżeli całkowity czas transportu przekracza 8 godzin, należy zastosować środki transportu, które zapewnią możliwość uzyskania w każdej chwili, na każdym pokładzie, w celu przeprowadzenia kontroli minimalnej wysokości wynoszącej 140 cm, natomiast podczas transportu zwierząt na kilku pokładach zapewnią wysokość wewnętrzną na wszystkich pokładach wynoszącą co najmniej 92 cm, w sytuacji gdy transportowane świny mają przeciętną masę 100 kg i stosowany jest mechaniczny system wentylacyjny.

- 35 Należy zauważyć, że przepisy dyrektywy 91/628 nakładają na państwa członkowskie obowiązek przyjęcia norm wyznaczających minimalny poziom ochrony, zgodnie z którymi konieczne jest przeznaczenie dla świń podczas transportu drogowego wystarczającej przestrzeni w pionie i w poziomie oraz wentylacji, które to wymogi ulegają zaostrzeniu, w sytuacji gdy czas przewozu przekracza osiem godzin.
- 36 Artykuł 5A ust. 1 lit. b) dyrektywy 91/628 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zagwarantowania, aby każdy przewoźnik wykorzystywał do transportu zwierząt, do których ma zastosowanie ta dyrektywa, środki transportu, które zapewniają zgodność ze wspólnotowymi wymogami dotyczącymi dobrostanu zwierząt w czasie transportu, w szczególności wymogami ustanowionymi w załączniku do dyrektywy. Artykuł 3 ust. 1 lit. aa) dyrektywy 91/628 przewiduje obowiązek zagwarantowania przez państwa członkowskie, że przestrzeń przeznaczona dla zwierząt (gęstość załadunku) będzie spełniała przynajmniej wymagania określone liczbowo w rozdziale VI załącznika. Wspomniany rozdział VI załącznika, który w pkt 47 sekcja D określa gęstość załadunku świń, przewiduje, że w transporcie drogowym wszystkie świny muszą mieć możliwość przebywania co najmniej w naturalnej pozycji leżącej i stojącej. Zawiera on również stwierdzenie, że aby spełnić te minimalne wymagania, gęstość załadunku podczas transportu w przypadku świń o masie około 100 kg nie powinna przekraczać 235 kg/m^2 . Ponadto zgodnie z powyższym przepisem rasa, wielkość oraz warunki fizyczne mogą spowodować konieczność powiększenia określonej powyżej wymaganej powierzchni minimalnej. Maksymalne powiększenie o 20% może być również wymagane w zależności od warunków meteorologicznych i czasu trwania przewozu.
- 37 Należy również podkreślić, że w dyrektywie 91/628 ograniczono się do stwierdzenia w rozdziale I sekcja A pkt 2 lit. b) załącznika, że środki transportu muszą być tak skonstruowane, aby zapewnić wystarczającą przestrzeń wewnątrz przegrody oraz na każdym jej poziomie celem zapewnienia odpowiedniej wentylacji nad zwierzętami, kiedy znajdują się one w naturalnej stojącej pozycji, bez krępowania, pod żadnym względem, ich naturalnych ruchów. W rozdziale VII pkt 48 ppkt 3 tiret trzecie tego samego załącznika przewidziano natomiast, że transport zwierząt w czasie przekraczającym osiem godzin jest możliwy wyłącznie w sytuacji, gdy środek transportu spełnia dodatkowe wymogi, a w szczególności zapewniono bezpośredni dostęp do zwierząt.

- 38 W konsekwencji, biorąc pod uwagę fakt, że prawodawca wspólnotowy nie określił sam w dyrektywie 91/628 dokładnej wysokości przegród, należy pozostawić państwom członkowskim pewien zakres uznania w odniesieniu do przepisów krajowych umożliwiających zapewnienie pełnej skuteczności przepisów tej dyrektywy z punktu widzenia jej celów i z poszanowaniem prawa wspólnotowego.
- 39 Odnosnie do przepisów rozpatrywanych w sprawie przed sądem krajowym, jak wynika z uwag przedłożonych Trybunałowi w ramach procedury pisemnej i ustnej, zamiarem Królestwa Danii było przekształcenie w drodze przepisów prawa krajowego bardzo ogólnych wymogów co do wysokości przegrody określonych w dyrektywie 91/628 w normy szczegółowe. Realizując ten zamiar, uznało ono za właściwe wykorzystanie zaleceń zawartych w opinii w sprawie dobrostanu zwierząt podczas transportu wydanej 11 marca 2002 r. przez Komitet Naukowy ds. Zdrowia i Dobrostanu Zwierząt będący komitetem wspólnotowym, wychodząc z założenia, że w opinii tej uwzględniono bardziej aktualne dane naukowe niż te, z których korzystano w pracach nad dyrektywą 91/628. Wspomniane zalecenia stanowią więc zdaniem rządu duńskiego lepszą podstawę dla doprecyzowania norm zawartych w dyrektywie i zapewnienia ochrony zwierząt.
- 40 Należy uznać, że uregulowania tego rodzaju, co przepisy rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym, określające liczbowo wysokość przegród w celu umożliwienia przewoźnikom oparcia się na normach bardziej szczegółowych od przewidzianych w przepisach dyrektywy 91/628, wchodzi co do zasady w zakres uznania przyznanego państwom członkowskim przez art. 249 WE, pod warunkiem że wspomniane uregulowania, o ile mogą one utrudniać realizację celów tej dyrektywy, jakimi są wyeliminowanie przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienie sprawnego funkcjonowania organizacji rynków, są obiektywnie konieczne i proporcjonalne dla zapewnienia realizacji naczelnego celu dyrektywy 91/628, czyli ochrony zwierząt podczas transportu.
- 41 W tym zakresie z uwag przedstawionych przez rząd duński wynika, że Królestwo Danii przyjęło w uregulowaniach rozpatrywanych w sprawie przed sądem krajowym,

iż cel, jakim jest ochrona zwierząt podczas transportu, ma pierwszeństwo przed innymi celami dyrektywy 91/628. Rząd ten podkreśla dodatkowo, że zważywszy na fakt, iż dobrostan zwierząt jest kwestią o pierwszorzędym znaczeniu, zdecydował on o zagwarantowaniu ochrony zwierząt przed niepotrzebnym cierpieniem podczas transportu, uwzględniając jednakowoż, w takim zakresie, w jakim było to możliwe, występujące interesy ekonomiczne, a w szczególności interesy przewoźników i ich zdolność dostosowania się do nowych wymogów.

42 Z informacji dostarczonych przez sąd krajowy wynika ponadto, że jednym z celów wspomnianych uregulowań było doprowadzenie do sytuacji, w której spełnienie wymogów w zakresie transportu zwierząt będzie bardziej kosztowne i skomplikowane, co pośrednio miało prowadzić do zmniejszenia liczby zwierząt transportowanych do odległych rzeźni. Przepisy rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym przewidywały w szczególności dostosowanie pojazdów wykorzystywanych zwyczajowo w transporcie zwierząt, z którym wiązały się, według szacunków rządu duńskiego, dodatkowe koszty dla eksporterów w wysokości od 10 000 do 20 000 EUR na pociąg drogowy.

43 W tych okolicznościach nie można wykluczyć, że dodatkowe koszty, jakie mogą powstać w związku z postępowaniem zgodnym z przepisami rozpatrywanymi w sprawie przed sądem krajowym, jak również trudności techniczne, które przepisy te mogą spowodować, utrudnią realizację celu w postaci wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienia sprawnego funkcjonowania organizacji rynków, ograniczając tym samym swobodę przepływu towarów zarówno w zakresie przywozu, jak i wywozu.

44 Wobec braku w aktach przedłożonych Trybunałowi jakichkolwiek danych dotyczących oddziaływania odpowiednich przepisów prawa duńskiego na prawidłowe funkcjonowanie wspólnego rynku, zwłaszcza jeśli chodzi o hodowców świń z innych państw członkowskich, którzy transportują zwierzęta na terytorium Danii, do sądu krajowego należy ustalenie, czy rozpatrywane uregulowania powodują powstanie trudności technicznych mogących stanąć na przeszkodzie realizacji celów dyrektywy 91/628 w postaci wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi

zwierzętami oraz umożliwienia sprawnego funkcjonowania organizacji rynków i stwierdzenie w świetle tych różnorodnych elementów, czy Królestwo Danii wykroczyło poza zakres uznania przewidziany w dyrektywie 91/628. W szczególności wspomniany sąd winien upewnić się co do tego, czy przepisy prawa duńskiego w zakresie, w jakim mogą one utrudnić realizację celu dyrektywy 91/628 w postaci wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienia sprawnego funkcjonowania organizacji rynków są obiektywnie konieczne i proporcjonalne dla zapewnienia realizacji naczelnego celu dyrektywy 91/628, czyli ochrony zwierząt podczas transportu.

45 W tym celu sąd krajowy będzie musiał w pierwszej kolejności ustalić, czy dodatkowe koszty i trudności techniczne spowodowane przepisami rozpatrywanymi w sprawie przed sądem krajowym nie będą krzywdzące dla hodowców trzody chlewnej pochodzących z państwa, które je przyjęło. W dalszej kolejności konieczne będzie ustalenie, czy wspomniane przepisy nie doprowadzą do powstania niekorzystnej sytuacji dla hodowców duńskich zamierzających eksportować swoje produkty w porównaniu z eksporterami z innych państw, którzy nie będą zmuszeni ponosić dodatkowych kosztów wynikających z dostosowania technicznego pociągów drogowych; wreszcie — czy przepisy tego rodzaju nie są krzywdzące dla hodowców trzody chlewnej pochodzących z innych państw członkowskich, którzy zamierzają transportować zwierzęta w kierunku Danii albo przez terytorium tego państwa członkowskiego, na których również ciąży obowiązek dostosowania pociągów drogowych do wymogów wynikających z prawa duńskiego.

46 Mając na uwadze powyższe rozważania, na pytania pierwsze i drugie należy odpowiedzieć, że uregulowania tego rodzaju co przepisy rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym, określające liczbowo wysokość przegród dla zwierząt w celu umożliwienia przewoźnikom oparcia się na normach bardziej szczegółowych od przewidzianych w przepisach dyrektywy 91/628 mogą wchodzić w zakres uznania przyznanego państwom członkowskim przez art. 249 WE, pod warunkiem że uwzględniając cel dyrektywy, jakim jest ochrona zwierząt podczas transportu, nie utrudniają one — naruszając zasadę proporcjonalności — realizacji innych celów tej dyrektywy w postaci wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienia sprawnego funkcjonowania organizacji rynków. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy wspomniane uregulowania są zgodne z tymi zasadami.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 47 Zwracając się do Trybunału z pytaniem trzecim, sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, czy przepisy rozdziału VI pkt 47 sekcja D załącznika do dyrektywy 91/628 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie nie jest uprawnione do wprowadzenia przepisów krajowych, zgodnie z którymi w przypadku transportu trwającego więcej niż 8 godzin należy zapewnić powierzchnię minimalną $0,50 \text{ m}^2$ na 100 kg świni.
- 48 W tym zakresie należy przypomnieć z jednej strony, że art. 3 ust. 1 lit. aa) dyrektywy 91/628 przewiduje obowiązek zagwarantowania przez państwa członkowskie, że wymogi dotyczące przestrzeni dla zwierząt (gęstości załadunku) będą spełniać przynajmniej wymagania określone liczbowo w rozdziale VI załącznika do dyrektywy w odniesieniu do zwierząt oraz środków transportu określonych w tym rozdziale. Z drugiej strony pkt 47 sekcja D tego rozdziału przewiduje, że aby spełnić minimalne wymagania, które ten sam przepis określa, to jest zapewnić wszystkim świniom możliwość przebywania w naturalnej pozycji leżącej i stojącej, gęstość załadunku podczas transportu w przypadku świń o masie około 100 kg nie powinna przekraczać 235 kg/m^2 , co oznacza gęstość załadunku w wysokości $0,42 \text{ m}^2$ na świnię o masie 100 kg. Przepis ten przewiduje ponadto, że rasa, wielkość oraz warunki fizyczne mogą oznaczać konieczność powiększenia wymaganych minimalnych obszarów powierzchni, przy czym maksymalny wzrost o 20% może także być wymagany w zależności od warunków meteorologicznych oraz czasu trwania przewozu.
- 49 Z treści rozdziału VI pkt 47 sekcja D załącznika do dyrektywy 91/628 wynika, że ustawodawca wspólnotowy w sposób wyraźny określił minimalne normy gęstości załadunku dotyczące świń o masie 100 kg i zezwolił państwom członkowskim na podwyższenie tych norm w granicach 20% w zależności od warunków meteorologicznych oraz czasu trwania przewozu.
- 50 Należy zatem stwierdzić, że przepis prawa krajowego, zgodnie z którym — w sytuacji gdy czas transportu przekracza 8 godzin — przestrzeń przewidziana dla zwierzęcia powinna wynosić co najmniej $0,50 \text{ m}^2$ w odniesieniu do świń o masie 100 kg,

jest zgodny z przypominanymi w pkt 48 niniejszego wyroku normami minimalnymi i maksymalnymi określonymi w przepisach dyrektywy 91/628. Zwiększenie dopuszczalnej przestrzeni minimalnej przewidziane w tym przepisie jest uzasadnione czasem trwania przewozu i mieści się w granicach 20%, na które zezwala prawodawca wspólnotowy.

- 51 W tych okolicznościach na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że rozdział VI pkt 47 sekcja D załącznika do dyrektywy 91/628 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie jest uprawnione do wprowadzenia przepisów krajowych, zgodnie z którymi — w przypadku transportu trwającego więcej niż 8 godzin — należy zapewnić powierzchnię minimalną na zwierzę wynoszącą 0,50 m² na 100 kg świni.

W przedmiocie kosztów

- 52 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Uregulowania krajowe tego rodzaju, co przepisy rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym, określające liczbowo wysokość przegród dla zwierząt w celu umożliwienia przewoźnikom oparcia się na normach bardziej szczegółowych od przewidzianych w przepisach dyrektywy Rady 91/628**

z dnia 19 listopada 1991 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i zmieniającej dyrektywy 90/425/EWG oraz 91/496/EWG, w brzmieniu zmienionym dyrektywą Rady 95/29/WE z dnia 29 czerwca 1995 r., mogą wchodzić w zakres uznania przyznanego państwom członkowskim w art. 249 WE, pod warunkiem że wspomniane uregulowania uwzględniające cel dyrektywy w wersji zmienionej, jakim jest ochrona zwierząt podczas transportu, nie utrudniają — naruszając zasadę proporcjonalności — realizacji innych celów tej dyrektywy w wersji zmienionej w postaci wyeliminowania przeszkód technicznych w handlu żywymi zwierzętami oraz umożliwienia sprawnego funkcjonowania organizacji rynków. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy wspomniane uregulowania są zgodne z tymi zasadami.

- 2) Rozdział VI pkt 47 tytuł D załącznika do dyrektywy 91/628, w brzmieniu zmienionym dyrektywą 95/29, należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie jest uprawnione do wprowadzenia przepisów krajowych, zgodnie z którymi w przypadku transportu trwającego więcej niż 8 godzin należy zapewnić powierzchnię minimalną na zwierzę wynoszącą 0,50 m² na 100 kg świni.

Podpisy